

Møte torsdag den 21. mars kl. 13.45President: **Berit Brørby**

Dagsorden (nr. 21):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om personnavn (navneloven) (Innst. O. nr. 33 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 31 (2001-2002))
2. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Kjell Engebretsen (A): Jeg vil foreslå Marit Nybakk.

Presidenten: Marit Nybakk er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Marit Nybakk anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om personnavn (navneloven) (Innst. O. nr. 33 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 31 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Presidenten vil også gjøre Odelstinget oppmerksom på at slik talerlisten nå ser ut, er det mulighet for at vi blir ferdig på formiddagsmøtet.

André Kvakkestad (FrP) (ordfører for saken): Det har over lengre tid vist seg at man har et behov for å myke opp en del regler rundt dette med navn.

En samlet komite er enig med Regjeringen i at selv om et navn er en måte å identifisere individer på, er det i første rekke en personlig sak. På denne bakgrunn støtter komiteen hovedtemaet i lovforslaget, som går ut på mindre innblanding fra det offentlige og større fleksibilitet og frihet til den enkelte person.

Det å kunne ha to etternavn fremstår som en god løsning, ikke minst er det en fordel der det er ønske om å benytte mer enn ett av familienavnene for å vise sin tilhørighet. En gis da en større anledning til å vise til sitt opphav, til mer enn én familiær linje. At en da ønsker å benytte bindestrek for å vise forskjellen på det å ha to etternavn i forhold til det å ha ett etternavn og ett mellomnavn, fremstår, slik komiteen ser det, som en grei og praktisk løsning.

Ved å gi muligheten for to etternavn vil også de respektive navn få en større brukergruppe. En må forvente at flere vil benytte seg av muligheten til å bruke nettopp to etternavn. Det vil igjen gi seg utslag i spørsmålet om beskyttelse av de respektive familienavn.

Det er slik at når en benytter to etternavn, vil begge navn få registerert en bruker, med tanke på kravet om frigitte navn. Et flertall bestående av Høyre, Kristelig Folkeparti og SV har derfor foretatt en betydelig svekkelse av navnebeskyttelsen når de både ønsker å øke antall brukere og samtidig setter ned grensen for beskyttelse av familienavn fra 500 til 200 brukere.

Mindretallet, bestående av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, mener at den oppmyking som er gjort i forbindelse med at en kan ta beskyttede navn helt opp til sine tippoldeforeldre, er tilstrekkelig. En vil da samtidig kunne vise til en viss tilknytning til navnet. I den forbindelse er det også verdt å merke seg at i framlegget fra Regjeringen heter det at navn ikke er noen mangelvare i Norge.

Når det gjelder fornavn, er komiteen enig i at det skal klart mer til før navneønsker nektes. Således er det riktig å krevne at navnet må være til vesentlig ulempe for bæreren før navneønsket nektes. Dette vil også forenkle behandlingen av navnesøknader, ikke minst der brukere ønsker et litt mer uvanlig eller sjeldent navn.

I forhold til beskyttelsen av navn legges stavemåten til grunn. Det er altså ikke lenger et spørsmål om likelydende eller forvekselbare navn. Sett på den bakgrunn at et navn er et navn så lenge det er stavet på en bestemt måte, og at det sånn sett utelukkende er stavemåten som er avgjørende for maksimumskravet til beskyttelse, mener Fremskrittspartiet at beskyttede navn må behandles som sådanne uavhengig av hva som tilfældigvis er den gjeldende rettskrivningsnorm.

Det blir litt underlig at beskyttede navn blir frigitt fordi det stemmer overens med gjeldende stavemåte, mens ikke-beskyttede etternavn f.eks. har en ekstra h, som da ikke er gjeldende stavemåte. Som et eksempel kan det illustreres med etternavnet Dal/Dahl, med og uten h, hvor etternavnet med h ikke er beskyttet, mens det navnet som ikke har h er beskyttet, og hvor man nå legger opp til at samtlige kan ta det beskyttede navnet, fordi det er i overensstemmelse med gjeldende rettskrivningsnorm.

Når det gjelder organiseringen, hvor navneendringer o.l. skal ligge og meldes, anses kompetanse og rask saksbehandling som viktige komponenter. Med den lange saksbehandlingstid en ser hos fylkesmennene, har et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV kommet til at førsteinstansen for navnebehandling

fortsatt bør ligge hos folkeregistrene. Når en nå reduserer antallet folkeregisterkontorer ned til 99, vil en få den nødvendige samling av kompetanse hos folkeregistrene. Det er også slik at det i denne sammenheng er viktig å merke seg at folkeregistrene fortsatt vil være samlokalisert med likningskontorene og slik sett gi en god tilgang på juridisk bistand om nødvendig. I dag ligger førsteinstansbehandlingen i det alt vesentlige av sakene hos folkeregistrene, slik at kompetansen allerede eksisterer på dette nivået.

Når det gjelder klageinstansen, har man kommet til at det naturlig hører hjemme hos fylkesmannen. Om Regjeringen ønsker å ha dette i alle fylkesmannsembetene generelt, eller om man ønsker å samle dette hos enkelte fylkesmenn, er et hensiktsmessighetsspørsmål, hvor kvaliteten må være det avgjørende.

Jeg ønsker å ta opp vårt forslag, og vil i denne sammenhengen si jeg gleder meg til å høre mindretallets forklaring på deres organisasjonsmodell, da den står som noe uklart for meg.

Presidenten: André Kvakkestad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bernt Egil Torp (A): Det er blitt sagt her at navn er personlig, og det er jeg helt enig i. Jeg tror at navn er det som står sterkest når det gjelder vår egen identitet. Det er kanskje det vi alle sammen forbinder med det som er oss.

Navn er også et symbol på tradisjon. Navnetradisjonen står sterkt i Norge, akkurat som i alle andre land, og derfor er det kanskje en litt følsom sak for mange. Personlig tror ikke jeg at en endring eller en oppmyking av navneloven vil føre til at folk vil løpe mann av huse for å bytte navn, nettopp på grunn av det jeg sa først. Navnet er en så stor del av vår identitet at jeg tror de aller fleste faktisk velger å beholde sitt navn slik det er i dag. Allikevel mener vi i Arbeiderpartiet at det i større grad enn det er i dag skal være mulig å bytte navn. Vi har sett eksempler i det senere på at folk i større grad enn tidligere ønsker navneendring, og det er på tide med en oppmyking.

Navnetradisjonene varierer fra samfunn til samfunn, gjerne avhengig av religion, slektskapsforhold og hvor utviklet det moderne samfunn er.

Samboerskap er blitt en mer vanlig samlivsform, og etter hvert også en mer stabil samlivsform. I Norge har vi et institusjonalisert navnebytte kun ved ekteskap. Men det er ei heller det vanligste, i og med at flere og flere velger å beholde sitt opprinnelige slektsnavn ved giftemål. Så jeg er svært glad for at det åpnes for at samboere kan få adgang til å ta hverandres etternavn og velge navn for seg selv og sine barn. En adgang for samboere til å velge navn på linje med ektefeller vil derfor indirekte kunne likestille barn født utenfor ekteskap med barn født i ekteskap.

Forslaget gir dessuten folk adgang til å danne doble etternavn i form av to enkle etternavn satt sammen med bindestrek. Jeg merker meg at et flertall av høringsinstansene støtter dette forslaget. På den måten kan begge foreldrenes etternavn videreføres, og familier kan danne

et felles etternavn uten at etternavnet til den ene ektefellen, samboeren eller den registrerte partner må vike.

Samfunnet endres raskere enn tidligere, og impulsene fra utenverdenen er sterkere enn før. Vi kan ikke gjennom lovgivning dekke eller forutse endringsbehovet, men lovgivningen kan forsøke å legge til rette for et mangfold og fleksibilitet. Det mener jeg at lovforslaget i dag gjør, i hvert fall i større grad. Det er avgjørende at reglene i navneloven i så stor grad som mulig er de samme for alle personer bosatt i Norge, uavhengig av kultur, bakgrunn, religion osv. Dette mener jeg hindrer forskjellsbehandling, og det er viktig for integreringen av innvandrere kan videreføre sine navnetradisjoner. Forslaget tar langt større hensyn til utenlandske navneskikker enn dagens lov, bl.a. bortfaller regelen om at det ikke bør gis tillatelse til nye navn med utenlandsk klang eller skrivemåte.

Så litt til forrige taler. Ordningen med navnebeskyttelse – beskyttelse av etternavn – opprettholdes. Flertallet i komiteen mener imidlertid at grensen for beskyttelse bør reduseres fra 500 til 200, bl.a. på bakgrunn av at rettsbeskyttelsen kompliserer navnelovgivning, og at færre har et behov for slik beskyttelse. Det er Arbeiderpartiet uenig i. Over halvparten av befolkningen har i dag rettsbeskyttede etternavn, og vi er enig i det prinsipielle utgangspunkt at det skal sterke grunner til å hindre folk i å ta det navn de ønsker. Samtidig er litt av poenget med antall rettsbeskyttede navn at man sikres at navnet ikke kan tas uten slektstilknytning eller samtykke fra alle som bærer navnet, og som jeg var inne på innledningsvis: Når navnet er en så sterk del av vår identitet, er det også noe vi ønsker å beskytte, vi ønsker ikke at andre bare skal kunne ta vårt eget navn i bruk. Og det er viktig for mange, gitt at navn ofte har stedbundne tradisjoner, det sier en del om vårt eget slektskap, osv.

På bakgrunn av at det finnes et utall ubrukte etternavn som nettopp gir gode valgmuligheter, ser ikke vi behovet for en reduksjon. Selv om rettsbeskyttelsen gir prinsipielt vern for en del etternavn, handler ikke dette om en rett forbeholdt de få. Over halvparten, som sagt, av befolkningen bærer rettsbeskyttede etternavn. Det er altså et stort antall mennesker som vil få redusert beskyttelse navnemessig. I Danmark ser vi at dette er annerledes. Der kan i prinsippet alle etternavn bli rettsbeskyttet.

Dagens lovforslag innebærer også en endring fra tre til to hovedorganer som skal behandle navnesaker. Det bør være samme organ som har all førsteinstansbehandling av navneendringer, og å legge denne behandlingen til folkeregistrene, med fylkesmenn som klageinstans, vil gi en mer rasjonell ordning enn det departementet legger opp til. En regional instans er den mest nærliggende klageinstansen for avgjørelsen tatt av folkeregisteret.

Carsten Dybevig (H): Navnet vårt er en viktig del av vår personlighet og sosiale identitet. Vi får vårt navn ved fødselen, og dette blir et symbol på vår inntreden i samfunnet. Regjeringens forslag til ny lov om personnavn innebærer en betydelig forenkling i forhold til den tidligere loven fra 1964. For denne regjeringen er frihet og

forenkling viktige mål i politikken, og dette følges også opp i forslaget til ny navnelov. Folk får større frihet til å velge navn. Gamle slektsnavn og doble etternavn blir mulig for dem som ønsker det. Etter Høyres syn skal retten til å velge navn ligge hos befolkningen, og myndighetene bør i mindre grad overprøve den enkeltes ønsker i slike saker. Det er viktig at lovgivningen viser respekt for de ønsker som måtte ligge bak et valg av navn, enten det er ut fra tradisjon, kultur eller religion.

Det norske samfunnet har de siste tiårene gjennomgått store endringer. Mange borgere har bakgrunn i andre kulturer med tradisjoner og navneskikker som skiller seg fra de norske. Det blir nå mulig for personer med utenlandsk navnetradisjon å videreføre denne i Norge, bl.a. gjennom adgangen til å ta etternavn som fornavn og omvendt der man har bakgrunn i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. I tillegg har vi opplevd at en del innvandrere har hatt problemer med å få jobb på grunn av at de har hatt et fremmed navn. Dette kan nå bli enklere, bl.a. for en del innvandrere. Dette har pressen bl.a. påpekt har vært et problem for enkelte miljøer, og navnebytte, slik som navneloven nå gir mulighet til, vil gjøre dette lettere for disse gruppene.

Loven gir også større frihet til å videreføre eller gjenoppta navnetradisjoner, bl.a. i den samiske kulturen. Man kan nå fritt hente etternavn som tippoldeforeldre eller bestefedre har hatt. Denne friheten til å hente navn med røtter langt tilbake i sin kultur er et viktig bidrag til urbefolkningen og nasjonale minoriteter for å ivareta tradisjoner og kulturarv.

I tillegg er denne loven faktisk også viktig i likestillingsøymed. Kvinners adgang til å ta doble etternavn blir lettere.

Det ble presisert fra Fremskrittspartiet at det er en fjerning av rettsbeskyttelsen for etternavn. Vi synes ikke det. Vi mener at med 200 personer som har et etternavn, er det en god nok rettsbeskyttelse, mot at det i dag er 500 som må være bærere av navnet. Man vil også få en vesentlig forenkling, både i henhold til saksbehandling og ikke minst i forhold til valgfrihet, så det burde Fremskrittspartiet være opptatt av. Dette er vel kanskje den største forskjellen mellom flertallet og mindretallet når det gjelder endringen i navneloven, nemlig at det er en reduksjon fra 500 til 200 bærere av navnet for å få rettsbeskyttelse. Men rettsbeskyttelsen forsvinner jo ikke. Den forsvinner for 600 000, men den forsvinner ikke for 1,7 millioner nordmenn som fortsatt vil ha rettsbeskyttelse.

Representanten Kvakkestad spurte om den organisasjonsmodellen som Høyre og Kristelig Folkeparti går inn for. Det er slik at i forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre står det faktisk hvordan praktiseringen av hele denne ordningen skal være. Der står det:

«Finner folkeregisteret at meldingen uten tvil skal godtas, treffer folkeregisteret vedtak om det.»

Det vil si at Folkeregisteret skal behandle alle kurante saker, og de vanskelige sakene blir da oversendt til fylkesmannen. Jeg vil igjen sitere fra forslaget:

«Finner folkeregisteret at meldingen ikke skal godtas eller er det i tvil om den skal godtas, overføres saken til fylkesmannen, som avgjør om meldingen skal godtas.»

Jeg synes det er et lite paradoks når Fremskrittspartiet her nevner mangel på rettsbeskyttelse. Dette gir jo faktisk en veldig rettsbeskyttelse i de navnesaker hvor det virkelig er problemstillinger som kanskje er vanskelige. I stedet for å ha et folkeregister, som vi har veldig mange steder i Norge – det er vel opp mot 100 folkeregistre – får man 20 fylkesmannsembeter, som skal tolke loven likt. Det vil da etter vår oppfatning bli en mer konsistent og konsekvent lovhåndtering og praktisering, som vil ivareta den rettsbeskyttelsen som nettopp Fremskrittspartiet etterspør.

Einar Holstad (KrF): I utgangspunktet kan det synes rart å ha en lov for navn. Kan ikke folk få kalle seg det de vil, og har noen noe med om jeg vil kalle barnet mitt for Trude, Trine eller Tussi? Det ble Trude. Her kan det passe å dra fram den store detektiv Hercule Poirots yndlingsord: orden og metode. Det må til. Vi må ha orden på sakene!

Hvis navneområdet skulle være fullstendig unntatt lovgivning, kunne man fort tenke seg at folk skiftet for- og etternavn stadig vekk. Det kunne lett skape uholdbare tilstander i samfunnssystemet vårt.

Navnet vårt er en viktig del av vår identitet. Vi har sterke navnetradisjoner og klare regler for etternavn, fornavn og mellomnavn. I et samfunn som blir stadig mer mangfoldig, skjer det en utvikling også på navneområdet. Derfor er det behov for å justere lovverket på dette området, og det gjør vi i dag.

Justisdepartementet har lagt fram et greit og ryddig lovforslag som i all hovedsak har fått oppslutning i komiteen. Den nye loven blir godt tilpasset dagens behov i befolkningen. Begrepet «slektsnavn» skal endres til «etternavn», noe som er i overensstemmelse med dagligtalen. Mange etternavn har vært beskyttet. Det innebærer at den som har ønsket å ta et beskyttet navn, har måttet innhente tillatelse fra alle dem som bærer det samme etternavnet. Det er en ganske omfattende jobb, da grensen for beskyttede etternavn har vært satt til 500.

Selv om mange personer har et sterkt forhold til sitt etternavn, er Kristelig Folkeparti enig med departementet i at det ikke er noen grunn til å gjøre det altfor vanskelig å ta et nytt etternavn. Kristelig Folkeparti støtter derfor at antall beskyttede etternavn reduseres fra 500 til 200.

Det åpnes også for doble etternavn, som skal kunne skrives med bindestrek. Doble etternavn skal anses som to etternavn. Mange mennesker ønsker å vise tilknytning til mer enn én slekt. Det vil bli enklere å gjøre med de nye reglene.

Muligheten for å ta mellomnavn beholdes. Man kan også få et dobbelt mellomnavn med bindestrek dersom man ønsker det. To etternavn uten bindestrek vil ses på som et mellomnavn og et etternavn. Så her er det viktig å være oppmerksom på detaljene!

Vi har vel alle hørt historier om merkelige fornavn. Hittil har det vært slik at man ikke har kunnet kalle barnet noe som har kunnet bli til ulempe for barnet. Nå gjøres valgfriheten større. Det må være en *vesentlig* ulempe dersom navnet ikke skal kunne brukes.

Det finnes kulturer der etternavn og fornavn brukes om hverandre. Det finnes ikke noe klart skille mellom for- og etternavn. Det er ingen grunn til at dette ikke skulle praktiseres også blant grupper i Norge. Derfor er det viktig å tilpasse lovverket. Men det må dokumenteres at et etternavn har tradisjon, opphav, som fornavn for at det skal kunne brukes på denne måten. Jeg skal ikke her gå inn på alle detaljene i innstillingen. De som er spesielt interessert i navneskikker, oppfordres til å lese innstillingen. Dette forslaget kan ses på som et ledd i prosessen med å gjøre Norge enklere!

Når det gjelder saksbehandlingen, foreslo departementet at all saksbehandling skulle overføres til fylkesmannsembetet. Dermed kunne saksbehandlingen reduseres til to nivåer. Med de gamle reglene var det tre nivåer. Kristelig Folkeparti har sammen med Høyre landet på at kurante saker bør folkeregistrene fortsatt ha ansvaret for. Derimot er det viktig å sørge for at mer tvilsomme saker og avlagssaker blir behandlet ved en instans med større navnefaglig kompetanse. Den instansen bør være fylkesmannsembetet. Departementet skal være klageinstans.

Det siste punktet som jeg har lyst til å kommentere, dreier seg om hyppigheten av navnebytte. Skal man kunne forandre navn til stadighet? I år heter jeg Ole Pedersen, til neste år skal jeg hete Sverre Ole Pedersen. Det kunne jo både vært interessant og underholdende, men ville selvfølgelig være med på å skape kaos i vårt velregulerte samfunn. Derfor er det fornuftig å sette en grense for navneskifte til hvert tiende år. Fra denne regelen finnes det naturligvis noen unntak, f.eks. når det gjelder giftermål. Også på dette området synes Kristelig Folkeparti at departementet har foretatt en god avveining mellom enkeltmenneskenes ønsker og storsamfunnets behov.

Presidenten: Presidenten vil spørre representanten Einar Holstad om han ønsker å ta opp forslag nr. 1 på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Einar Holstad (KrF): Ja.

Presidenten: Forslaget er da hermed opptatt.

Statsråd Odd Einar Dørum: Navneloven har ikke gjennomgått en omfattende revisjon siden 1979. Jeg ser det som viktig at vi får en navnelovgivning som i langt større grad enn i dag respekterer det mangfoldet av motiver som ligger bak folks ønsker om navn for seg selv og sine barn. Etter min oppfatning bør ikke en navnelov i urimelig grad hindre enkeltmennesket i å ta ønskede navn, særlig ikke når valg av navn for mange er en sterkt personlig sak.

Forslaget til ny navnelov inneholder flere konkrete forslag som bygger på disse hensynene. Dette gjelder

bl.a. forslaget om at fornavn og etternavn skal kunne nektes dersom det kan bli til «vesentlig ulempe» for den som tar det, og ikke bare til «ulempe» slik dagens lov lyder. Dersom noen har vært i tvil, bør spørsmålet om et solid norsk navn være avklart nå: Fornavnet Harry vil ikke under noen omstendighet kunne nektes dersom Stortinget vedtar forslaget.

Jeg synes også at beskyttelsen av etternavn etter dagens lov har gått for langt. I dag er det over 120 000 forskjellige etternavn i bruk. Samtidig er bare rundt 1 000 av disse såkalte frie etternavn, dvs. at enhver kan ta navnet uten krav om spesiell tilknytning. Til gjengjeld bærer nesten 2,1 millioner personer disse frie etternavnene. Disse tallene taler for seg selv. Selv om navn nok ikke kan betegnes som et knapphetsgode, fører forslaget om å senke beskyttelsen til navn som har 200 eller færre bærere, til at folk flest får flere eksisterende etternavn å velge blant: Antallet frie navn vil mer enn tredobles, til ca. 3 000.

Lovforslaget tar også i langt større grad enn dagens navnelov hensyn til navneskikker blant samer, nasjonale minoriteter og innvandrere. Dagens navnelov har bare i begrenset grad gitt disse anledning til å kunne velge navn etter sine navneskikker. Det norske samfunnet har i økende grad blitt et flerkulturelt samfunn. Dette mangfoldet bør føre til at vi viser større grad av toleranse og fleksibilitet også gjennom navnelovgivningen. Etter min oppfatning kan det ikke være noen motsetning mellom å ivareta og utvikle den tradisjonelle norske navnekulturen og samtidig godta at andre kulturer skal kunne velge navn etter sine navneskikker.

Etter dagens lov er det svært vanskelig å kunne velge to etternavn forbundet med en bindestrek – såkalte doble etternavn. Ordningen med at en som hovedregel bare har kunnet velge ett etternavn, har ført til at mannens etternavn i langt større grad enn kvinnens har blitt videreført til barn. Det har vært anledning til å gi barnet morens etternavn som mellomnavn. Det må likevel være klart at likestillingshensyn tilsier at det bør innføres en ordning der en kurant skal kunne velge to etternavn forbundet med bindestrek. Forslaget om doble etternavn gir derfor folk flest en sterkt utvidet valgmulighet i forhold til dagens navnelov.

Jeg vil også framheve forslaget om at samboere som har felles barn eller som har bodd sammen i to år, vil kunne velge navn på linje med ektefeller. Samboerforhold er etter hvert blitt svært vanlig i Norge. Jeg kan ikke se at det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner som tilsier at alle samboere skal nektes muligheten til å markere familietilknytning ved f.eks. å velge felles etternavn. Hensynet til felles barn taler også for at enkelte samboere bør kunne velge navn på linje med ektefeller.

Navn er en identifikasjon av betydning for samfunnet. En mer liberal navnelov kan føre til mulige ulemper fordi en og samme person kan foreta flere navneendringer. Derfor foreslås det at en som hovedregel ikke skal kunne endre fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år. Unntak gjøres ved bl.a. giftermål, adopsjon, samboerskap, og der det ellers foreligger særlige grunner.

Slik ivaretas hensynet til enkeltindividets frihet på den ene siden og samfunnets behov på den andre siden.

Når det gjelder forvaltningen av ordningen, konstaterer jeg at justiskomiteen i sin innstilling ikke har fulgt proposisjonens forslag om å legge navnesakene til fylkesmennene som førsteinstans og departementet som klageinstans. Jeg ser at proposisjonens forslag kan medføre ulemper, bl.a. fordi avstanden til publikum kan bli stor, samtidig som fylkesmennene får et stort antall kurante navnesaker å ta stilling til.

Jeg ser klart de fordeler som er fremmet gjennom mindretallets forslag, men vil selvfølgelig følge opp komiteens innstilling. Skulle gjennomføringen medføre problemer, vil jeg komme tilbake til Stortinget med dette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

André Kvakkestad (FrP): Når det gjelder de frie navn, er spørsmålet om man har mulighet til å ta navnet uten å ha noen som helst tilknytning overhodet, altså at man i utgangspunktet kan finne en familie som har et navn man anser som hyggelig eller greit, eller som, om nødvendig, gir status, og så velge å ta dette navnet som sitt eget.

Statsråden sier at navn ikke er noe knapphetsgode, noe som ble vist på en veldig god måte i proposisjonen. Men noen mennesker føler et behov for og en tilknytning til et navn fordi det gir dem følelsen av å være en enhet. Er det da slik å forstå at statsråden mener at folks ønske om å ta et hvilket som helst navn uten at man har tilknytning til det – gjerne for å gi et skinn av tilknytning til en familie man ikke har tilknytning til – er viktigere enn å gi folk med familiesamhørighet slik beskyttelse som den nåværende lov gir dem?

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg gav i innlegget mitt uttrykk for at vi bl.a. gjennom tiårsregelen må ha en avbalansering mellom hensynet til den enkeltes frihet og hensynet til stabiliteten i samfunnet.

Det foreslås altså at beskyttelsen senkes fra etternavn med færre enn 500 bærere til navn med færre enn 200 bærere. Vi har, som jeg var inne på, 123 000 slektsnavn i Norge. Bare ca. 1 000 av disse er frie, så etter endringen vil antall frie navn bli i overkant av 3 000. Det vil da fortsatt være slik at svært mange vil få beskyttet navnet sitt. Og hva er det vi da gjør? Jo, vi går jo inn i situasjoner slik at vi unngår unødvendig saksbehandling. Vi vil lettere kunne finne antall bærere – vi kan taste inn navnet i folkeregisteret, som jo representanten selv er tilhenger av å gjøre, og sende en bekrefteelse til vedkommende navnesøker på at navnet er innvilget. Slik ser det på den måten ut til at 200 bærere framfor 500 vil innebære en avbyråkratisering og en forenkling med hensyn til meldinger om etternavn.

Dette resonnementet er også framført av andre talere tidligere. Det er da et standpunkt som jeg vedkjenner meg, og som jeg tok til orde for i mitt hovedinnlegg.

Bernt Egil Torp (A): Statsråden var oppe og redegjorde for sitt syn. I likhet med Fremskrittspartiet er vi i Arbeiderpartiet litt bekymret for at noen kan ta identiteten til «andre». Det er slik i dag at de fleste av oss har et navn som vi føler har med slektskap å gjøre, stedstilknytning eller på annen måte noe som binder vårt navn til andre rundt oss, familie spesielt eller stedet vi kommer fra.

Når vi diskuterer antall frie navn, er jeg ikke sikker på om det er det som nødvendigvis er det viktigste i denne oppmykning av navneloven, for folk velger kanskje navn innenfor sitt eget slektskap når man ønsker å bytte navn. Det er ikke nødvendigvis slik at man ønsker et helt annet navn, man ønsker et navn med tilknytning. I så måte – hvis jeg har forstått navneloven riktig – gir det stor adgang til navnebytte, selv om man ikke nødvendigvis har et stort antall frie navn. Så for Arbeiderpartiet har det ikke vært det viktigste å avbyråkratisere – som statsråden var inne på – men det er vi kanskje heller ikke så kjent for at vi er opptatt av. Jeg har bare lyst til å spørre statsråden på hvilken måte han mener at det vil bli en stor avbyråkratisering, da tenker jeg mindre jobb for byråkratiet, ved at man setter grensen ved 200 bærere av et navn istedenfor 500 bærere.

Statsråd Odd Einar Dørum: Vi kan gjerne bore litt i byråkrati. Dersom grensen settes til 200 istedenfor 500, vil det ikke være behov for å vurdere om vedkommende navnesøker oppfyller lovens vilkår etter lovforslagets § 4 for å ta et beskyttet etternavn når antallet bærere av det ønskede navnet er færre enn 500, men flere enn 200. Det vil heller ikke være nødvendig at bærerne av navnet gir samtykke etter lovforslagets § 2 andre ledd. Eksempelvis vil det ikke være behov for å vurdere om det ønskede etternavnet var vedkommende oldefars etternavn – lovforslagets § 4 første ledd nr. 1 – om vedkommende oppfyller vilkårene for å ta navn på gårdsbruk som etternavn – lovforslagets § 4 første ledd nr. 8 – eller om vedkommende har en særlig tilknytning til etternavnet – lovforslagets § 4 første ledd nr. 9. Dette er noen eksempler. Og det er det som førte til at jeg trakk den konklusjonen jeg gjorde.

Jeg er selv i den situasjonen at navnet Dørum – gitt at flertallet i komiteen blir Stortingets flertall – blir et fritt navn. Det ser jeg positivt på. Det er et godt, gammelt gårdsnavn, og jeg har etter hvert funnet ut at de som har det gårdsnavnet, slett ikke har noe til felles annet enn at man gjennom folkevandringens historie i Norge har nærmet seg steder som har hatt gårdsnavnet, og tatt det med stor frimodighet. Så med denne frimodigheten, som da kan inkludere og utvides til flere, er jeg en av dem som – for å holde meg til innlegg fra Arbeiderpartiets representant – rammes, men jeg ser det da som en betydelig glede for andre at de kan få lov til å hete Dørum.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk eller innlegg, og debatten i sak nr. 1 er slutt.

(Votering, se neste side)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten**: Odelstinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Einar Holstad på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra André Kvakkestad på vegne av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om personnavn (navneloven)

Kapittel 1. Navneplikt

§ 1 Plikt til å ha navn

Alle skal ha fornavn og ett enkelt eller dobbelt etternavn og kan i tillegg ha mellomnavn. Enhver har plikt til å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter loven her.

§ 2 Plikt til å velge navn for barn

Senest når barnet fyller seks måneder, skal den eller de som har foreldreansvaret for barnet, sende melding om hvilket navn barnet skal ha.

Har barnet fylt seks måneder uten at melding er sendt eller uten at meldingen kan godtas, får barnet morens etternavn. Dette gjelder ikke etternavn som nevnt i § 4 første ledd nr. 2, og har moren ikke annet etternavn, får barnet i stedet morens fornavn med ending som viser slektskapet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

§ 3 Frie, beskyttede og nye etternavn

Navn som flere enn 200 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

Navn som 200 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker. For barn under 18 år gis samtykke av den eller dem som har foreldreansvaret.

Navn som ikke er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er i bruk som etternavn her i riket, kan tas som etternavn. Dette gjelder likevel ikke navn som:

1. er så likt et beskyttet etternavn at navnene lett kan blandes sammen. Navnet kan likevel tas dersom alle som har det beskyttede navnet som etternavn, samtykker. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
2. er identisk eller har likhet som nevnt i nr. 1 med et alminnelig kjent firma, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket, med et alminnelig kjent navn på en stiftelse, forening, institusjon eller lignende eller med et alminnelig kjent kunstnernavn, og det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet.
3. er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som fornavn. Navnet kan likevel tas som etternavn dersom det har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

Presidenten: Til første ledd og andre ledd første punktum foreligger det et avvikende forslag, nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov om personnavn (navneloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Navn som flere enn 500 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

§ 3 andre ledd første punktum skal lyde:

Navn som 500 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker.»

Det voteres først alternativt mellom komiteens innstilling til § 3 første ledd og andre ledd første punktum og forslaget fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, deretter over paragrafens øvrige ledd og punktum.

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 3 første ledd og andre ledd første punktum og forslaget fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 45 mot 29 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.26.19)
2. Komiteens innstilling til § 3 øvrige ledd og punktum bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4 Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

1. navn som er eller har vært en av tippldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samsboerskap.
2. en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kul-

- tur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap.
3. navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
 4. navn som er eller har vært ektefellens etternavn eller mellomnavn, og som ikke er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap.
 5. ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
 6. navn som er en av steforeldrenes eller fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn, og vedkommende samtykker.
 7. etternavn eller mellomnavn som vedkommende har hatt tidligere, og som ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap, eller mellomnavn som vedkommende har.
 8. navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot delingsloven § 5-3 annet ledd.
 9. etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.

Samboere som har bodd sammen i minst to år eller som har felles barn, kan velge navn etter første ledd nr. 4 og 5 på samme måte som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Foruten etter adoptivlekten kan den som er adoptert ta navn etter sin biologiske slekt etter første ledd nr. 1, 2 og 3.

§ 5 Etternavn ved adopsjon

Blir noen som er under 18 år adoptert, får vedkommende adoptantens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen adopterer den andres barn.

Når ektefeller sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 Endringer i samme etternavn

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn. Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet.

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending regnes ikke som å ta et annet navn.

Presidenten: Til første ledd foreligger et avvikende forslag, nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov om personnavn (navneloven) skal § 6 første ledd lyde:

En endring av stavemåten av et etternavn til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet, regnes ikke som å ta et annet navn.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til § 6 første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet, deretter over § 6 andre ledd.

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 6 første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 64 mot 10 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.27.09)
2. Komiteens innstilling til § 6 andre ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7 Doble etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn.

§ 8 Fornavn

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 9 Mellomnavn

Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn.

§ 10 Alminnelige begrensninger

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Personer over 18 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:

1. ta som etternavn etternavnet til en ektefelle eller en samboer som vedkommende har bodd sammen med i minst to år eller har barn sammen med, eller for navn som har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, ektefellens eller samboerens fornavn,

2. ta som etternavn et etternavn som vedkommende tidligere har hatt,
3. ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn, og
4. endre fornavnet tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen,
5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret, som avgjør om meldingen skal godtas. Meldingen sendes til folkeregisteret for den kommunen hvor den meldingen gjelder, er registrert bosatt. For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av et annet forvaltningsorgan. Vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til fylkesmannen.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

Presidenten: Til § 11 foreligger det et avvikende forslag, nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I lov om personnavn (navneloven) skal § 11 lyde:
§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret for den kommunen der den meldingen gjelder er registrert bosatt. Finner folkeregisteret at meldingen uten tvil skal godtas, treffer folkeregisteret vedtak om det. Finner folkeregisteret at meldingen ikke skal godtas eller er det i tvil om den skal godtas, overføres saken til fylkesmannen, som avgjør om meldingen skal godtas. Fylkesmannens vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til departementet. Klager over folkeregistrenes vedtak behandles av fylkesmannen etter de regler som gjelder for underinstansens saksbehandling og kompetanse i klagesaker med departementet som klageinstans.

For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av andre forvaltningsorganer.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 11 og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 41 mot 33 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.28.01)

Videre var innstillet:

§ 12 Melding om navn for barn

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 18 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

§ 13 Søksmål

Er noens rettigheter krenket ved et vedtak som godtar en melding om å ta, endre eller sløyfe navn, kan vedkommende gjøre sin rett gjeldende ved søksmål innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket. Søksmålet må være reist innen 10 år etter at vedtaket ble truffet.

§ 14 Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Loven gjelder for alle som i Det sentrale folkeregister er registrert som bosatt her i riket og har til hensikt å bli boende her varig.

Den som omfattes av første ledd og er utenlandsk statsborger, kan her i riket inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter, med mindre annet følger av forskrift etter tredje ledd.

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke navnerettsregler som skal gjelde for utenlandske statsborgere som bor her i riket, og for norske statsborgere som bor i utlandet, og om beskyttelse her i riket for etternavn som er i bruk i utlandet.

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 15 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid opphører lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnavn å gjelde.

§ 16 Overgangsregler

Den som ved lovens ikrafttredelse har etternavn som består av to navn adskilt av mellomrom, kan selv beholde navnet i denne formen.

Etternavn som ved lovens ikrafttredelse består av to navn forbundet med bindestrek, anses som et dobbelt etternavn bestående av to etternavn.

§ 17 Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 skal § 337 nytt annet ledd lyde:
Offentlig påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det.
2. I lov 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom skal § 5-3 annet ledd lyde:
Dersom navnet allerede er i bruk som *etternavn* og er *beskyttet*, kan navnet bare velges dersom eieren dokumenterer at navnet har gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen.
3. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn skal § 2-2 første ledd lyde:
Firma for enkeltmannsforetak skal inneholde innehaverens *etternavn*.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 2

Referat

- (81) Lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)
(Ot.prp. nr. 44 (2001-2002))
Enst.: Sendes justiskomiteen.

Møtet hevet kl. 14.30.
